

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej

Zagrożenia – wyzwania – szanse bezpieczeństwa europejskiego

JUSTYNA KRUPA

Debata nad przyczynami i następstwami kryzysu na Ukrainie oraz problemy związane z ruchami migracyjnymi – te dwie kwestie zdominowały dyskusję naukową podczas międzynarodowej konferencji naukowej, która odbyła się w siedzibie Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie w dniach 26 i 27 listopada 2015 roku.

Organizatorami konferencji byli: Polska Akademia Umiejętności, Instytut Państwa i Prawa im. Wołodymyra Koreckiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, Polskie Towarzystwo Naukowe w Żytomierzu oraz Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Konferencja współfinansowana była przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wzwyższego. Było to kolejne z cyklicznie organizowanych spotkań naukowców z ośrodków badawczych z Polski i Ukrainy.

Podstawowym celem debaty była analiza procesów politycznych, gospodarczych i społecznych zachodzących w Europie na początku XXI wieku, a także ich dynamika i wpływ na bezpieczeństwo kontynentu. Omawiane kwestie w dużej mierze dotyczyły również problemów bezpieczeństwa w wymiarze globalnym.

w Krakowie. W trakcie trzech sesji plenarnych wystąpiło dwudziestu czterech prelegentów. Dodatkowo, uczestnicy mieli okazję wysłuchać wystąpień podczas panelu eksperckiego podsumowującego dwudniowe obrady.

Fot. Bogdan Zimowski

Fot. Bogdan Zimowski

W gronie zaproszonych gości znaleźli się badacze reprezentujący ośrodki akademickie z kraju i zagranicą: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Państwa i Prawa im. Wołodymyra Koreckiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, Krakowską Akademię im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Akademię Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej

Obrady otworzył Przewodniczący Komisji Środkowo-europejskiej Polskiej Akademii Umiejętności prof. dr hab. Jan Machnik, dziękując za duże zainteresowanie tematyką konferencji. Słowo wstępne wygłosili: prof. dr Wołodmyr Gorbatenko z Instytutu Państwa i Prawa im. Wołodymyra Koreckiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy oraz organizator konferencji prof. dr hab. Irena Stawowy-Kawka. Już podczas uroczystego otwarcia konferencji podkreślono, że zarówno współczesne wyzwania stojące przed Europą, jak i problemy regionu Bliskiego Wschodu i związany z tym kryzys migracyjny nie powinny przestąpić europejskim decydom i elitom intelektualnym zagadnień związanych z kryzysem ukraińskim. Uroczysty charakter miało wręczenie medali Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Odnaczone wieloletniego Sekretarza Generalnego Polskiej Akademii Umiejętności prof. dra hab. Jerzego Wyrozumskiego oraz prof. dr hab. Irenę Stawowy-Kawkę, którym medale wręczył prof. dr Wołodmyr Gorbatenko, wyrażając jednocześnie podziękowania za dotychczasową współpracę z ukraińskimi ośrodkami badawczymi.

Merytoryczną część konferencji otworzył referat pt. *Asymetryczna strategia jako odpowiedź na wyzwania bezpieczeństwa europejskiego* wygłoszony przez prof. dra Wołodymyra Gorbatenko. Autor podkreślał, że system bezpieczeństwa europejskiego ujawnił swoją

► niedoskonałość w obliczu „nieprzewidywalnej” polityki Rosji. Prof. W. Gorbatenko zaproponował, by Unia Europejska i Ukraina stosowały w swoich działaniach, m.in. wobec Federacji Rosyjskiej – strategię asymetryczną.

Mimo że już dwa lata minęły od momentu, gdy w Kijowie doszło do protestów w ramach tzw. Euromajdanu, wydarzenia te powracają jako temat analiz naukowych. Aktualne jest bowiem nie tylko pytanie, jakie będą dalekosiężne konsekwencje tych wydarzeń, ale także dotyczące ich złożonej genezy. Prof. dr Maksym Rozumny w swoim wystąpieniu pt. *Ukraina przed wyzwaniem demokracji* odniósł się do tych kwestii i podkreślił, że nieuprawnione jest myślenie o wydarzeniach Euromajdanu jako o rewolucji antyoligarchicznej. Omówił szczegółowo rolę oligarchii ukraińskiej podczas wspomnianych wydarzeń w Kijowie. Jednocześnie, zaznaczył, że uzurpacja władzy w państwie ukraińskim przez pewną grupę oligarchów jest problemem, z którym tamtejsze społeczeństwo musi się zmierzyć w procesie demokratyzacji.

Prof. dr Walery Bortnikow w swoim referacie pt. *Czynnik etniczno-kulturalny demokratycznej transformacji na Ukrainie* stwierdził, że na Ukrainie trwa obecnie proces kształtowania się europejskiego nowoczesnego narodu politycznego. Wskazywał jednak na to, że ten proces narodowej konsolidacji jest skomplikowany i trudny.

Kryzys na Ukrainie dobitnie pokazał, jak istotne z perspektywy Unii Europejskiej jest to, by kraje członkowskie UE prowadziły spójną politykę zagraniczną w zakresie bezpieczeństwa. Bardzo ciekawe spojrzenie na kwestię funkcjonowania unijnej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa zaprezentował prof. dr hab. Janusz Węc w referacie *Ewolucja wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB) Unii Europejskiej po wejściu w życie traktatu lizbońskiego*. Autor podkreślił, że choć traktat lizboński wzmocnił WPZiB, to nadal w tym obszarze mamy do czynienia z trudną do przezwyciężenia stagnacją. Podstawowe problemy to: brak implementacji istotnych przepisów i woli politycznej ze strony niektórych państw członkowskich.

Prof. dr hab. Jerzy Świeca zwracał uwagę w swoim wystąpieniu pt. *Równowaga demograficzno-ekonomiczna jako podstawowy czynnik determinujący bezpieczeństwo podsystemu europejskiego w systemie globalnym*, że współcześnie pojawiły się nowe wyzwania dla Europy. Są one związane z brakiem równowagi demograficzno-ekonomicznej, czyli przede wszystkim z niskim przyrostem naturalnym. Wskazywał również, jakie zagrożenia niesie ze sobą multikulturowość i błędnie pojmowana asymilacja.

Część uczestników konferencji skoncentrowała się na analizie wewnętrznych uwarunkowań polityki Federacji Rosyjskiej. Prof. dr hab. Roman Bäcker w swoim wystąpieniu pt. *Ewolucja rosyjskiego systemu politycznego* omawiał umiarkowany autorytaryzm personalny na przykładzie obu kadencji prezydenta Rosji Władimira Putina.

Inne zagadnienia, które również były przedmiotem referatów, to m.in. problemy klimatyczne, energetyka jądrowa i jej wpływ na kwestie globalnego bezpieczeństwa, a także współczesne migracje i ich związek z problemem bezpieczeństwa w Europie. Uwagze referentów nie umknął też problem rozwoju islamskiego radykalizmu na Bałkanach.

Kulminacją i podsumowaniem debaty był piątkowy panel ekspercki, z udziałem: prof. dra hab. Erharda Cziomera z Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, prof. dra hab. Piotra Mickiewicza z Aka-

demii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni, a także prof. UW dr hab. Justyny Zając oraz prof. dra hab. Ryszarda Zięby z Uniwersytetu Warszawskiego. Dyskusję w ramach tego panelu zdominowały dwa tematy – kryzys migracyjny, z którego natężeniem zaczęła zmagać się Unia Europejska, a także obecna strategia polityczna Federacji Rosyjskiej i globalne następstwa jej realizacji.

Fot. Bogdan Zimowski

Prof. E. Cziomer przeanalizował szanse UE w związku z niekontrolowanym napływem migrantów. Zakończył konstatacją, że Unia nie może od tych migrujących na Stary Kontynent osób całkowicie się odwrócić. Natomiast prof. P. Mickiewicz wskazywał – w kontekście przyczyn kryzysu migracyjnego – na fiasco polityki pomocowej Europy dla krajów Afryki, brak wyraźnego postępu gospodarczego w tym regionie świata. Podkreślił również, że wysokość kosztów, które generują operacje zawracania migrantów z akwenu Morza Śródziemnego jest nieproporcjonalna do stosunkowo mizernych efektów tych operacji. Debatujący zgodzili się, że Europa powinna powrócić do aktywnej polityki stabilizowania sytuacji gospodarczej i społecznej w Afryce, czego efektem długofalowym mogłoby być zmniejszenie presji migracyjnej na Stary Kontynent.

Uczestnicy panelu eksperckiego przedstawili w dyskusji różne problemy współczesnej polityki zagranicznej oraz działania Federacji Rosyjskiej w zakresie bezpieczeństwa. Zwracano uwagę, że polityka prowadzona w ostatnich latach przez Moskwę – przez część środowiska międzynarodowego postrzegana jako ekspansywna, czy wręcz agresywna – przez pewne podmioty rosyjskie jest z kolei przedstawiana jako forma strategii obronnej.

Zamknięcia i podsumowania konferencji dokonała prof. Stawowy-Kawka – wiceprzewodnicząca Komisji Środkowoeuropejskiej PAU. Uczestnicy zgodnie uznali to wydarzenie naukowe za bardzo udane. Świadczyć o tym mogły liczne pytania kierowane do prelegentów oraz burzliwe dyskusje odbywające się nie tylko po wystąpieniach poszczególnych prelegentów, ale także w kularach. Zaprezentowane podczas konferencji referaty zostaną opublikowane w roczniku „Studia Politologica Ucraino-Polona”. Pismo to jest miejscem prezentacji badań naukowych prowadzonych przez polskich i ukraińskich politologów oraz przedstawicieli innych nauk humanistycznych i społecznych, uprawiających badania interdyscyplinarne.